

Mariet Schiepers & Helena Van Nuffel
Centrum voor Taal en Onderwijs
Contact: helena.vannuffel@kuleuven.be
mariet.schiepers@kuleuven.be

De taalleerkracht van de toekomst: robot of mens?

1. AI en taalleren: is het glas halfvol of half leeg?

Een verslag van de schoolreis maken, een verhaal of gedicht bedenken, een paper over een actueel onderwerp schrijven, een tekst vertalen, enz. Sinds de opkomst van generatieve AI-*tools* als ChatGPT verlopen dat soort (thuis)opdrachten bij heel wat leerlingen opmerkelijk vlotter. Maar wat is de meerwaarde van die nieuwe technologie voor het leren? Is het een welgekomen hulpmiddel in tijden van dalende geletterdheid om de taalcompetenties van leerlingen te versterken? Of gaat het nu helemaal bergaf met hun taalvaardigheid en worden ze volledig afhankelijk van digitale hulpmiddelen? En wat met de leraren? Blijven ze even belangrijk of zullen AI-leerrobots geleidelijk aan hun rol overnemen? Dat het debat rond die vragen brandend actueel is, blijkt elke dag in de media. Er gaat geen dag voorbij zonder een artikel of tv-programma over het onderwerp. De reacties tonen tegengestelde perspectieven. Enerzijds zijn er de ‘tech-optimisten’ die voor elke onderwijsuitdaging een technologische oplossing zien, anderzijds is er ook veel scepsis en klinkt de roep naar meer regulering en zelfs verbod.

Als we kijken naar onderzoek rond technologie en onderwijs, blijkt de werkelijkheid niet zo zwart-wit. Het gebruik van technologie heeft verschillende voordelen (Warschauer & Liaw 2011; Gonzalez-Lloret & Ortega 2014), maar houdt tegelijk ook het gevaar in om de drempels voor leren nog te verhogen of zelfs nieuwe drempels op te werpen. Als onderwijs er echter in slaagt om die drempels te overwinnen en de mogelijke meerwaarden zoveel mogelijk te realiseren, heeft technologie sterk potentieel om het leren te versterken, ook voor kwetsbare leerlingen. Daarbij maakt vooral de manier waarop leraren technologie inzetten het verschil. Krachtige technologische interventies vertrekken vanuit de doelen die je met je leerlingen wilt bereiken; niet vanuit een bepaalde app of *tool*. Door de veelheid aan *tools* en apps bestaat het risico dat je als leraar al snel door de bomen het bos niet meer ziet en *tools* gaat selecteren die je gewoon leuk lijken, zonder daarbij na te gaan of je daarmee ook effectief een didactische meerwaarde realiseert voor je leerlingen. Kortom, het is belangrijk om als leraar na te gaan hoe je technologie functioneel en doelmatig kan inzetten of, zoals het SAMR-model van Puentedura (2018) het stelt: hoe je technologie inzet als hefboom om volledig nieuwe leeractiviteiten op te zetten (leeractiviteiten die zonder technologie niet moge-

lijk zouden zijn), waarbij je ook andere didactische winsten kan realiseren. Dat vraagt het herdenken van de klassieke klassikale aanpak – zowel op vlak van didactiek als op het vlak van leerkracht-handelen – en niet louter het vertalen ervan.

Een specifieke didactische meerwaarde die in de literatuur rond onderwijstechnologie terugkomt, is het inzetten van AI-gebaseerde *voicebot*-technologie om zinvolle, realistische en adaptieve spreektaken te creëren (Biebaw e.a. 2022a; Biebaw e.a. 2022b). Een voorbeeld daarvan is POL¹ (POL staat voor ‘Praten-Oefenen-Leren’), een *voicebot* die als virtueel praatmaatje voor jonge anderstalige nieuwkomers hun spreekdurf en mondelinge vaardigheden in het Nederlands wil versterken. In wat volgt, gebruiken we het voorbeeld van POL om te illustreren hoe het ook bij toepassing van AI-technologie belangrijk blijft om alle principes voor een taalkrachtige didactiek te realiseren en – meer zelfs – dat technologie kan ingezet worden om die principes met nog meer succes te realiseren.

2. *Bot with benefits*: meer maar vooral krachtige taalleerkansen!

Wil je meer, maar vooral ook krachtige taalleerkansen realiseren voor je (meertalige) leerlingen via (AI-)technologie, dan vertrek je, zoals altijd, vanuit een taalkrachtige didactiek. Empirisch onderzoek naar tweedetaalverwerving (Ellis & Shintani 2013) stelt dat taalverwerving een complex samenspel is van voldoende rijk en betekenisvol taalaanbod, veel kansen om zelf de taal te spreken door in interactie te gaan en daarbij feedback te krijgen, en van impliciet leren en expliciete instructie. Daarnaast vormen ook motivatie en socio-emotionele factoren belangrijke randvoorwaarden om een taal te leren (Deci & Ryan 2004). Positieve associaties en emoties bevorderen het taallearproces. Het betreft hier onder andere gevoelens van zelfvertrouwen en veiligheid, twee cruciale aspecten om te durven experimenteren met taal en om fouten te durven maken om daaruit te leren.

Verder vertaald in een aantal concrete didactische principes (Schiepers e.a. 2020) kan je spreken over taalkrachtig onderwijs wanneer je als leraar een positief talige grondhouding stimuleert door veilige taal oefenkansen te creëren, het talige repertoire van je leerlingen te omarmen en hoge verwachtingen te koesteren over het taalleervermogen van elke leerling. Taalkrachtig onderwijs is ook functioneel, contextrijk en (inter)actief: als leraar biedt je het best veel en rijk taalaanbod aan dat je verbindt met de interesses en de leefwereld van leerlingen, maar ook met hun eerdere opgedane ervaringen en kennis. Daarbij zet je taal in om relevante doelen te bereiken en om betekenisvolle taken uit te voeren waarbij leerlingen met elkaar én met de leraar in interactie kunnen gaan. Daarnaast biedt taalkrachtig onderwijs ondersteuning via een combinatie van feedback, feed-up en feed-forward, en kansen tot reflectie. Tot slot heeft taalkrachtig onderwijs aandacht voor impliciet leren en expliciete instructie door vanuit een func-

tionele, contextrijke opdracht in te zoomen op woordenschat, op een spellingregel of op strategieën.

Vanuit bovenstaand kader ga je technologie dan ook net inzetten – en selecteren – om de genoemde principes nog krachtiger te realiseren. In het geval van virtueel praatmaatje POL zorgt dat voor extra spreek- en oefenkansen voor jonge anderstalige nieuwkomers in een veilige omgeving met meer gepersonaliseerde ondersteuning en met feedback op maat (POL past zich automatisch aan aan het niveau van de leerling). Doordat de leerlingen zelf eigen foto's en thema's als gespreksonderwerp kunnen aanbrengen, helpt POL om gedifferentieerd (verdiepende) inhoud aan te bieden en om voorkennis op te roepen, waarbij de inhoud van de taalles nog beter verbonden wordt met de leef- en leerwereld (ook buiten de school) van de leerlingen.

3. De leraar aan de zijlijn?

Het voorbeeld van POL maakt duidelijk hoe je, vertrekkende vanuit de doelen die je met je leerlingen wilt bereiken én vanuit wetenschappelijk onderbouwde principes voor taalkrachtig onderwijs, krachtige technologische interventies kan realiseren die ook effectief een boost zullen zijn voor de taalstimulering van je meertalige leerlingen. Dat je daarbij als leraar allerminst aan de zijlijn staat, mag duidelijk zijn. Het is de leerkracht die nadenkt over de didactiek zoals hierboven beschreven en over het flexibel samenstellen van een aangepast leerpad voor zijn leerlingen, waarbij de combinatie en integratie van online en andere leeractiviteiten zo doordacht mogelijk moet gebeuren. Daarnaast stelt onderzoek naar krachtige digitale didactiek dat je als leraar actief aanwezig moet zijn in de online omgeving door je leerlingen gericht te ondersteunen, gepersonaliseerde feedback te geven en de interactie te stimuleren. Kortom, technologische hulpmiddelen vervangen de leraar allerminst. Eens te meer is het de aanpak van de leerkracht die de inzet van technologie al dan niet tot een succes maakt. De ontwikkeling van de professionele identiteit van de docent in functie van de nieuwe rollen en competenties die hij moet opnemen is dan ook een belangrijk aandachtspunt. Een warm pleidooi dus voor een taalcompetente, maar ook AI-competente leraar!

Referenties

- Bibauw, S., T. François & P. Desmet (2022b). 'Dialogue systems for language learning: Chatbots and beyond'. In: N. Ziegler & M. González-Lloret (red.). *The Routledge Handbook of Second Language Acquisition and Technology*. London: Routledge, p. 121-134.
- Bibauw, S., W. Van den Noortgate, F. François & P. Desmet (2022a). "Dialogue systems for language learning: A meta-analysis". In: *Language Learning & Technology*,

26 (1), p. 1-24.

- Deci, E. & R. Ryan (red.) (2004). *Handbook of self-determination research*. Rochester: University Rochester Press.
- Ellis, R. & N. Shintani (2013). 'Instructed Second Language Acquisition'. In: R. Ellis & N. Shintani (red.). *Exploring Language Pedagogy through Second Language Acquisition Research*. London: Routledge, p. 5-28.
- Gonzalez-Lloret, M. & L. Ortega (2014). *Technology-mediated TBLT. Researching technology and tasks*. Amsterdam: Benjamins Publishing.
- Puentedura, R. (2018). "SAMR and TPACK Intro to Advanced Practice". Online raadpleegbaar op: http://hippasus.com/resources/sweden2010/SAMR_TPACK_Intro-ToAdvancedPractice.pdf.
- Schiepers e.a. (2020). *Volop Taal. Didactiek Nederlands voor de lagere school*. Gent: Owl Press.
- Warschauer, M. & M. Liaw (2011). "Emerging technologies for autonomous language learning". In: *Studies in Self-Access Learning Journal*, 2 (3), p. 107-118.

Noot

- ¹ POL is een project van het Centrum voor Taal en Onderwijs (KU Leuven), d-teach online training en Linguineo, met steun van Amai Vlaanderen. De *voicebot* is nog in ontwikkeling en zal klaar zijn eind 2025. Meer info: <https://www.arts.kuleuven.be/cto/materialen/nieuwkomers/taalverwerving-en-geletterdheid/pol/pol>.